

# **Palīgmateriāls nesaderīga un nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanai**

**FINANŠU MINISTRIJA**

**(2023)**

## SATURS

<b>I.</b>	<b>VISPĀRĪGĀ INFORMĀCIJA</b>	<b>3</b>
a)	Neatbilstoša nosacījumiem par komercdarbības atbalsta saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu (nesaderīga) un/vai nelikumīga komercdarbības atbalsta būtība	4
b)	Nesaderīga un/vai nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšana	5
c)	Saņēmēju identificēšana, no kuriem jāatgūst nesaderīgs un/vai nelikumīgs komercdarbības atbalsts	6
d)	Galvenie nesaderīga un/vai nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas principi	7
e)	Tiesiskā palāvība	8
<b>II.</b>	<b>KOMERCDA RBĪBAS ATBALSTA ATGŪŠANA GADĪJUMOS, KAD NAV IEVĒROTAS LESD 108.PANTA 3.PUNKTĀ PAREDZĒTĀ PAZIŅOŠANAS PRASĪBA</b>	<b>9</b>
a)	Sekas, ja komercdarbības atbalsts ticis sniegts bez paziņošanas EK un pēc tam saņemts EK gala lēmums ar atzinumu par komercdarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu	9
b)	Sekas, ja komercdarbības atbalsts ticis sniegts bez paziņošanas EK vai pēc tam saņemts EK lēmums ar atzinumu par komercdarbības atbalsta nesaderību ar EK iekšējo tirgu un sekojošu komercdarbības atbalsta atgūšanu	9
c)	Komercdarbības atbalsta atgūšanas nosacījumi	10
<b>III.</b>	<b>KOMERCDA RBĪBAS ATBALSTA ATGŪŠANA GADĪJUMOS, KAD KOMERCDA RBĪBAS ATBALSTS IR TICIS PIEŠĶIRTS, PIEMĒROJOT ATBRĪVOJUMU NO LESD 108.PANTA 3.PUNKTĀ PAREDZĒTĀS PAZIŅOŠANAS PRASĪBAS</b>	<b>10</b>
<b>IV.</b>	<b>ATGŪSTAMO SUMMU NOTEIKŠANA</b>	<b>12</b>
<b>V.</b>	<b>NELIKUMĪGA KOMERCDA RBĪBAS ATBALSTA ATGŪŠANA NODOKĻU ATVIEGĻOJUMU/ATBRĪVOJUMU PASĀKUMOS</b>	<b>16</b>
a)	Nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūstamās summas aprēķināšana nodokļu atvieglojumu/atbrīvojumu gadījumā, kad nelikumīgs komercdarbības atbalsts atgūstams saskaņā ar likumu “Par nodokļiem un nodevām” un KAKL noteikto kārtību kombināciju	17
b)	Nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas piemērs nodokļu atvieglojumu/atbrīvojumu pasākumos	19
<b>VI.</b>	<b>NOILGUMA PERIODS</b>	<b>21</b>
<b>VII.</b>	<b>PAPILDU INFORMĀCIJA</b>	<b>22</b>
<b>VIII.</b>	<b>PIELIKUMS</b>	<b>23</b>

**Materiāla mērķis ir vērst uzmanību uz piemērojamiem pamatprincipiem nesaderīga un/vai nelikumīga komercdarbības atbalsta (komercdarbības atbalsta) atgūšanā, izskaidrojot vispārējos noteikumus un procedūras, kas reglamentē valsts atbalsta<sup>1</sup> atgūšanu<sup>2</sup>.**

## **I. VISPĀRĪGĀ INFORMĀCIJA**

Līgums par Eiropas Savienības darbību (turpmāk - LESD) liedz dalībvalstīm piešķirt finansiālas priekšrocības uzņēmumiem tādā veidā, kas varētu izkropļot konkurenci Eiropas Savienības (turpmāk - ES) iekšējā tirgū. Saskaņā ar LESD 107.panta 1.punktu komercdarbības atbalsts nav saderīgs ar iekšējo tirgu, ja vien tas neietilpst minētā panta 2. un 3.punktā paredzēto izņēmumu kategorijās. Arī LESD 93.pantā, 106.panta 2.punktā un 108.panta 4.punktā ir paredzētas procedūras, kuras ievērojot komercdarbības atbalsts ir saderīgs ar iekšējo tirgu, vai to var uzskatīt par tādu.

Saskaņā ar Komercdarbības atbalsta kontroles likuma 1.panta otrās daļas 4.punktu *“atbalsta sniedzējs ir valsts vai pašvaldības institūcija vai tās pilnvarota juridiskā persona, kas pieņem lēmumu par komercdarbības atbalsta piešķiršanu vai kas ir atbildīga par atbalsta programmas izstrādi vai atbalsta programmas vai individuālā atbalsta projekta piemērošanu”*.

Plānojot publiskā finansējuma<sup>3</sup> piešķiršanu, atbalsta sniedzējam visos gadījumos jāvērtē, vai uz attiecīgo publiskā finansējuma piešķiršanas pasākumu ir piemērojams komercdarbības atbalsta regulējums. Atbalsta sniedzējam ir nepieciešams nodrošināt, ka komercdarbības atbalsts pretendentiem tiek sniegts atbilstoši visiem komercdarbības atbalsta nosacījumiem un ka dokuments (piemēram, līgums), ar kuru ar atbalsta saņēmējiem tiek piešķirts atbalsts, atbilst tiesību aktā par komercdarbības atbalsta piešķiršanu noteiktajām prasībām. Tāpat ir nepieciešams nodrošināt un uzraudzīt, lai piešķirtais komercdarbības atbalsts tiktu izlietots atbilstoši tiesību regulējumam un dokumentam, ar kuru atbalsta saņēmējiem tiek piešķirts komercdarbības atbalsts. Pretējā gadījumā piešķirtais komercdarbības atbalsts var tikt uzskatīts par nelikumīgu un neatbilstošu nosacījumiem par komercdarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu (nesaderīgu).

---

<sup>1</sup> Termina “valsts atbalsts” vietā šajā materiālā tiek lietots arī termins “komercdarbības atbalsts” atbilstoši nacionālajos normatīvajos aktos komercdarbības atbalsta kontroles jomā lietotajai terminoloģijai. Jēdziens “valsts atbalsts” parasti tiek lietots tajos gadījumos, kad ir valsts īstenoti atbalsta pasākumi, kuri vienlaicīgi neizpilda visus Līguma par Eiropas Savienības darbību 107.panta 1.punkta nosacījumus. Detalizēti par komercdarbības atbalsta veidiem, tā piešķiršanas pamatprincipiem un piemērojamo regulējumu lūdzam skatīt materiālu “Komercdarbības atbalsta vadlīnijas”, kas publicēts Finanšu ministrijas mājas lapā sadaļā “Komercdarbības atbalsta kontrole” → “Skaidrojošie materiāli”

<sup>2</sup> **NB! Materiāls tapis balstoties uz materiāla izstrādes brīdī aktuālo Eiropas Savienības tiesu (turpmāk – ES Tiesa) praksi, Eiropas Komisijas lēmumiem un skaidrojumiem. Ja tiesu prakse vai lēmumi mainīs materiālā izklāstītos principus vai metodoloģiju, materiāls tiks precizēts.**

<sup>3</sup> Sīkāku skaidrojumu, ko saprot ar publiskajiem resursiem, kā arī konceptuālus komercdarbības atbalsta pamatprincipus lūdzam skatīt Komercdarbības atbalsta vadlīnijās <https://fm.gov.lv/files/files/06.10.2016%20preciz%20FINAL%20Valsts%20atbalsta%20VADLINIJAS.pdf>, kā arī Komercdarbības atbalsta likuma 7.pantu.

**a) Neatbilstoša nosacījumiem par komercdarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu (nesaderīga) un/vai nelikumīga atbalsta būtība**

**Lai komercdarbības atbalstu uzskatītu par likumīgu un saderīgu ar ES iekšējo tirgu, to var ieviest divos veidos:**

1. Saskaņā ar LESD 108.pantu, par plānoto atbalsta pasākumu jāpaziņo Eiropas Komisijai (turpmāk – EK). EK atbilstoši izstrādātai vērtēšanas metodikai<sup>4</sup>, kas balstās uz EK vērtēšanas prakses pamatprincipiem, un kritērijiem, kas noteikti vadlīnijās, paziņojumos u.c. EK dokumentos, veic komercdarbības atbalsta saderības analīzi/izvērtējumu un pieņem lēmumu par komercdarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu.

2. EK ir definējusi dažādas atbalsta kategorijas, kas ir atbrīvotas no LESD 108.panta 3.punktā ietvertā paziņošanas pienākuma, ietverot konkrētus nosacījumus regulās (“atbrīvojumu regulas”)<sup>5</sup>. Attiecīgi, tātad, otrs komercdarbības atbalsta ieviešanas veids ir, ievērojot šo EK komercdarbības atbalsta regulu nosacījumus, kurus atbalsta sniedzējs iekļauj izstrādātajā tiesību aktā. Piemēram, Komisijas regulā Nr.651/2014 ir minēts<sup>6</sup>, ka atbalsta shēmas, atbalsta shēmu ietvaros piešķirts individuālais atbalsts un *ad hoc* atbalsts ir saderīgi ar iekšējo tirgu LESD 107.panta 2. vai 3.punkta nozīmē un ir atbrīvoti no LESD 108.panta 3.punktā noteiktās paziņošanas prasības, ja minētais atbalsts atbilst visiem šīs regulas attiecīgajai atbalsta kategorijai noteiktajiem vispārīgajiem un īpašajiem nosacījumiem attiecīgajās nodaļās paredzētajiem nosacījumiem. Proti, komercdarbības atbalsts gan atbalsta shēmu ietvaros, gan katrs *ad hoc* atbalsts, kas atbilst visiem konkrētās regulas nosacījumiem, kā arī ja attiecīgajā shēmā vai *ad hoc* piešķiršanas dokumentā (piemēram, lēmumā) ir tieša atsauce uz konkrēto regulu, ir kvalificējams kā likumīgs un tiek ievēroti regulā minētie saderības ar ES kopējo tirgu LESD 107.panta 3.punkta nozīmē nosacījumi, un attiecīgi ir atbrīvots no LESD 108.panta 3.punktā paredzētās paziņošanas prasības.

LESD 108.panta 3.punktā noteikts, ka “*visi plāni piešķirt vai mainīt atbalstu ir jādara zināmi Komisijai laikus, lai Komisija varētu iesniegt savas piezīmes. Ja Komisija atzīst, ka, ievērojot 107.pantu, šādi plāni nav saderīgi ar iekšējo tirgu, tā nevilcinoties sāk LESD 108.panta 2.punktā paredzēto procedūru. Attiecīgā dalībvalsts nesāk īstenot pašas ierosinātos pasākumus, kamēr šī procedūra nav beigusies ar galīgo lēmumu*”, savukārt Procedūras regulas<sup>7</sup> 1.panta f) apakšpunktā ir sniegta nelikumīga atbalsta definīcija, proti, “*nelikumīgs atbalsts ir jauns atbalsts, kas ieviests, pārkāpjot LESD 108.panta 3.punktu.*” Tas nozīmē, ka **nelikumīgs atbalsts** ir tāds komercdarbības atbalsts, kas ir piešķirts, pārkāpjot un/vai neievērojot noteiktas paziņošanas procedūras.

Parasti nelikumīga komercdarbības atbalsta lieta tiek ierosināta:

- 1) pamatojoties uz konkurentu iesniegtu sūdzību EK;
- 2) par paziņotām atbalsta lietām, kuras jākvalificē kā nelikumīgs komercdarbības atbalsts, jo atbalsta pasākums jau ir ieviests pirms EK lēmuma saņemšanas (nav ievērots pasākuma neuzsākšanas pirms EK lēmuma pieņemšanas princips (*stand-still*)). Šāds komercdarbības atbalsts ir nelikumīgs, bet ne vienmēr tas ir neatbilstošs nosacījumiem par komercdarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu;
- 3) pēc EK iniciatīvas atbilstoši Procedūras regulas 12.pantam.

<sup>4</sup> Lūdzam skatīt EK materiālu State aid manual of procedures Internal DG Competition working documents on procedures for the application of Articles 107 and 108 TFEU <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/a0a0b02a-03ba-467e-82fd-a3eee78b59cb>

<sup>5</sup> Piemēram, Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regula (ES) Nr.651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu (turpmāk – **Komisijas regula Nr.651/2014**), jeb vispārējā grupu atbrīvojuma regula, vai Komisijas Regula (EK) Nr. 1407/2013 (2013.gada 18.decembris) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam

<sup>6</sup> Komisijas regulas Nr.651/2014 3.pants.

<sup>7</sup> Padomes 2015.gada 13.jūlija Regulu (ES) 2015/1589, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta piemērošanai (kodificēta redakcija) (**Procedūras regula**), ieviešot pamatnoteikumus atgūšanas jomā.

Komercedarbības atbalsta nelikumīgums ir attiecināms tikai uz procesuālām nepilnībām (nepaziņots atbalsts). Līdz ar to, kā minēts iepriekš, tas, ka komercedarbības atbalsts ir nelikumīgs, ne vienmēr nozīmē, ka tas ir arī neatbilstošs nosacījumiem par komercedarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu (nesaderīgs), jo par komercedarbības atbalsta saderību ar ES kopējo tirgu LESD 107.panta 3.punkta nozīmē lemj EK.

Savukārt, ja komercedarbības atbalsts ir piešķirts, piemērojot kādu no iepriekšminētajām “atbrīvojuma regulām”, vienlaikus neizpildot visus nosacījumus atbrīvojuma saņemšanai atbilstoši šīm regulām, tādējādi neizpildot paziņošanas pienākumu, sniegtais komercedarbības atbalsts atzīstams par nelikumīgu un neatbilstošu nosacījumiem par komercedarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu komercedarbības atbalstu<sup>8</sup> (skat. tabulu Nr.1).

Tabula Nr.1

	Likumība	Atbilstība nosacījumiem par komercedarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu (saderīgums)	Sekas
1.variants	Nepaziņots/nelikumīgs	Saderīgs	EK apstiprinājums
2.variants	Nepaziņots/nelikumīgs	Neatbilst nosacījumiem par komercedarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu (nesaderīgs)	Atgūšana
3.varinats	Paziņots	Saderīgs	EK apstiprinājums
4.variants	Paziņots	Nesaderīgs	Aizliegums sniegt komercedarbības atbalstu

#### b) Nesaderīga un/vai nelikumīga komercedarbības atbalsta atgūšana

Atbilstoši ES Tiesu judikatūrai, **nelikumīgs un neatbilstošs nosacījumiem par komercedarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu (nesaderīgs) komercedarbības atbalsts ir atgūstams**. ES Tiesa ir secinājusi, “*ka valstu tiesām ir jānodrošina, lai atbilstoši to valsts tiesībām tiktu izdarīti visi no LESD 108.panta 3.punkta pēdējā teikuma pārkāpuma izrietošie secinājumi gan saistībā ar izpildes aktu spēkā esamību, gan saistībā ar tāda finanšu atbalsta atgūšanu, kas ir piešķirts, pārkāpjot šo tiesību normu, līdz ar to valstu tiesu uzdevums ir veikt pasākumus, ar kuriem var tikt novērsts atbalsta īstenošanas prettiesiskums*”<sup>9</sup>.

Saskaņā ar EK izstrādātajā 2019.gada 23.jūlija Komisijas paziņojumā “Komisijas paziņojums par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu” (2019/C 247/01) minēto ES Tiesu judikatūru, atgūšanas mērķis ir atjaunot situāciju, kas pastāvēja iekšējā tirgū pirms atbalsta izmaksāšanas<sup>10</sup>. Atmaksājot atbalstu, tā saņēmējs faktiski zaudē priekšrocības, ko bija ieguvis pār konkurentiem<sup>11</sup>. Lai novērstu nelikumīga atbalsta radītās priekšrocības, jāatgūst arī procenti par nelikumīgi saņemtā atbalsta summu (“atgūšanas procenti”). Atmaksājot atgūšanas procentus, atbalsta saņēmējs zaudē arī

<sup>8</sup> Papildus lūdzam skatīt ģenerāladvokāta secinājumu 108.punktu lietā C-349/17.

<sup>9</sup> Sk. 2019.gada 5.marta Tiesas sprieduma lietā C-349/17 89.punktu.

<sup>10</sup> Sk. 2012.gada 11.decembra Tiesas sprieduma lietā C-610/10 105.punktu.

<sup>11</sup> Sk. 1995.gada 4.aprīļa Tiesas sprieduma lietā C-348/93, 27.punktu.

finansiālo priekšrocību, ko no dienas, kad atbalsts tika nodots saņēmēja rīcībā, līdz tā atmaksāšanai radīja attiecīgā atbalsta bezmaksas pieejamība<sup>12</sup>.

Komercedarbības atbalsta atgūšana nav sods<sup>13</sup>, bet gan loģiskās sekas, kas izriet no konstatējuma, ka šis atbalsts ir nelikumīgs<sup>14</sup>, un atgūšana nav atkarīga no veida, kādā atbalsts ir piešķirts<sup>15</sup>. Tādējādi atgūšanu nevar uzskatīt par nesamērīgu salīdzinājumā ar LESD mērķiem attiecībā uz komercedarbības atbalstu<sup>16</sup>, ne arī par tādu, kas “*izraisa attiecīgās dalībvalsts nepamatotu iedzīvošanos*”, jo tā tikai paredz atgūt summas, kuras saņēmējam nebūtu bijis jāsaņem<sup>17</sup>.

Tādēļ dalībvalstij automātiski un bez kavēšanās ir jāatgūst šāds atbalsts, kas ir nesaderīgs ar iekšējo tirgu, dalībvalstij šādi rīkojoties ir jānovērš pārkāpums un jāatjauno situācija, kāda būtu bijusi, ja ES tiesības būtu tikušas ievērotas. Šis pienākums dalībvalstij ir noteikts saskaņā ar lojālas sadarbības principu, saskaņā ar ko dalībvalstīm ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai garantētu ES tiesību aktu piemērošanu un efektivitāti<sup>18</sup>.

### **c) Saņēmēju identificēšana, no kuriem jāatgūst nesaderīgs un/vai nelikumīgs komercedarbības atbalsts**

Nelikumīgs komercedarbības atbalsts, kas atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu, jāatgūst no tiem saņēmējiem, kuri faktiski guvuši no tā labumu. Saskaņā ar LESD 345.pantu uz privātiem un valsts uzņēmumiem attiecas vieni un tie paši komercedarbības atbalsta noteikumi, tādējādi nelikumīga komercedarbības atbalsta atgūšanas ziņā starp tiem nav nekādas atšķirības.

Parasti atbalsta saņēmēja identificēšana nav sarežģīta. Tomēr dažos gadījumos var nākties vērtēt, kurš uzņēmums no tiem, kas pieder uzņēmumu grupai un kas veido saimniecisku vienību, ir guvis labumu no konkrētā atbalsta<sup>19</sup>. Komercedarbības atbalsta atgūšanu var attiecināt gan tikai uz vienu atbalsta saņēmēju šīs grupas ietvaros, kas tiešā veidā ir guvis no komercedarbības atbalsta labumu, gan var arī secināt, ka grupas sastāvā ietilpstošie uzņēmumi veido saimniecisku vienību konkurences tiesību izpratnē un arī citi grupas uzņēmumi ir guvuši labumu no komercedarbības atbalsta, attiecīgi komercedarbības atbalsts atgūstams no visas uzņēmumu grupas.

Ja komercedarbības atbalsta atgūšanas procesā komercedarbības atbalstu no sākotnējā saņēmēja nevar atgūt un viss liecina, ka komercedarbības atbalsts ir nodots citam uzņēmumam, komercedarbības atbalsta atgūšanas lēmums jāattiecinā uz uzņēmumu, kas ir guvis priekšrocības, un jānodrošina, lai atgūšanas pienākums netiktu apiets<sup>20</sup>. ES Tiesa ir izdalījusi divus veidus, kā var tikt nodotas uzņēmuma darbības, proti, nodrošināta ekonomiskā pēctecība<sup>21</sup>. Tie ir: i) visu aktīvu vai to daļas pārdošana, pēc kuras darbību vairs neveic tā pati juridiskā persona (“aktīvu pārdošanas darījums”); un ii) savu kapitāldaļu pārdošana, pēc kuras uzņēmums, kas guvis labumu no atbalsta, saglabā savu juridisko statusu un turpina veikt savu darbību (“kapitāldaļu pārdošanas darījums”)<sup>22</sup>. Savukārt, lai secinātu, vai notikusi ekonomiskā pēctecība starp uzņēmumiem, “[...] var tikt ņemti vērā šādi faktori: *īpašuma tiesību pārejas priekšmets (aktīvi un pasīvi, darbaspēka saglabāšana, grupētie aktīvi), īpašuma tiesību pārejas cena, uzņēmuma, kas pārņem, un uzņēmuma, kas nodod īpašuma tiesības,*

<sup>12</sup> Sk. 1995.gada 8.jūnija Pirmās instances tiesas sprieduma lietā T-459/93 97.–101.punktu.

<sup>13</sup> Sk. 1999.gada 17.jūnija Tiesas sprieduma lietā C-75/97 65.punktu.

<sup>14</sup> Sk. 2016.gada 21.decembra Tiesas sprieduma lietās C-164/15 P un C-165/15 114. un 116.punktu.

<sup>15</sup> Sk. 2015.gada 17.septembra Tiesas sprieduma lietā C-367/14 41.punktu.

<sup>16</sup> Sk. 1990.gada 21.marta Tiesas sprieduma lietā C-142/87 66.punktu.

<sup>17</sup> Sk. 2017.gada 1.marta Vispārējās tiesas sprieduma lietā T-454/13 269.punktu.

<sup>18</sup> Sk. ģenerāladvokāta secinājumu 108.punktu lietā C-349/17.

<sup>19</sup> Saskaņā ar ES Tiesas judikatūru, ja juridiski nodalītas fiziskas vai juridiskas personas veido vienu saimniecisku vienību, Savienības konkurences tiesību izpratnē tās jāuzskata par vienu uzņēmumu. Sk. 1984.gada 12.jūlija Tiesas sprieduma lietā C-170/83 11.punktu.

<sup>20</sup> Sk. 2010.gada 13.septembra Vispārējās tiesas sprieduma lietās T-415/05, T-416/05 un T-423/05 143.–146.punktu.

<sup>21</sup> Sīkā lūdzam skatīt Finanšu ministrijas mājaslapā sadaļā “Noderīgi materiāli atbalsta sniedzējiem” materiālu “Nelikumīga (un nesaderīga) komercedarbības atbalsta atgūšana saimnieciskās (ekonomiskās) pēctecības gadījumā”

<sup>22</sup> Sk. 2004.gada 29.aprīļa Tiesas sprieduma lietās C-277/00 78. un 84.punkts.

*akcionāru vai īpašnieku identiskums, brīdis, kad notiek īpašuma tiesību nodošana (pēc izmeklēšanas uzsākšanas, procedūras uzsākšanas vai pēc galīgā lēmuma), vai arī darījuma ekonomiskā loģika (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 2010. gada 13. septembra spriedumu apvienotajās lietās T-415/05, T-416/05 un T-423/05 Grieķija u.c./Komisija, Krājums, II-4749. lpp., 135. punkts)”. Komercedarbības atbalsta programmu gadījumos parasti dalībvalsts pienākums ir noskaidrot nelikumīgā un nesaderīgā komercedarbības atbalsta saņēmēju loku.*

#### **d) Galvenie nesaderīga un/vai nelikumīga komercedarbības atbalsta atgūšanas principi**

Latvijā komercedarbības atbalsta sniedzējs pamatā ir publisko tiesību juridiskā persona – tiesās vai pastarpinātas valsts pārvaldes iestādes (atsevišķos gadījumos tās var būt arī institūcijas, kam deleģētas atbalsta sniedzēja funkcijas, piemēram, kompetences centri, valsts kapitālsabiedrības, bankas, u.c.). Komercedarbības atbalsta piešķiršana<sup>23</sup> Latvijā pārsvarā tiek autorizēta ar Ministru kabineta noteikumu vai pašvaldību saistošo noteikumu starpniecību, taču lēmumu sniegt komercedarbības atbalstu var pieņemt arī, piemēram, Saeima vai tiesa.

Ja tiek konstatēts, ka ir ticis piešķirts nelikumīgs un neatbilstošs nosacījumiem par komercedarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu atbalsts, kā rezultātā atbalsta sniedzējam jāveic komercedarbības atbalsta atgūšana, un gadījumos, ja komercedarbības atbalstu piešķirošajā tiesību aktā nav norādīta institūcija, kas nepieciešamības gadījumā veiktu nelikumīgā komercedarbības atbalsta atgūšanu, to nodrošina ministrija, kuras atbildības jomā lēmums pieņemts. Ar ministriju, kuras atbildības jomā lēmums sniegt komercedarbības atbalstu pieņemts, ir jāsaprot attiecīgās nozares ministrija, kuras kompetencē būtu attiecīgā komercedarbības atbalsta pasākuma ieviešana.

Atgūšana ir veicama attiecīgās dalībvalsts nacionālajos tiesību aktos noteiktajā kārtībā. Latvijas Republikā komercedarbības atbalsta nozarē galvenais tiesību akts jeb “jumta likums” ir Komercedarbības atbalsta kontroles likums (turpmāk – KAKL). KAKL nosaka, ka atbalsta sniedzējs nelikumīga komercedarbības atbalstu atgūst civilprocesa vai administratīvā procesa kārtībā, ja citos tiesību aktos nav noteikts citādi<sup>24</sup>.

Ja komercedarbības atbalsts ir piešķirts saskaņā ar civiltiesisku līgumu, tad nelikumīgu un nesaderīgu komercedarbības atbalstu kopā ar procentiem atgūst un citus ar šo līgumu saistītos strīdus risina Civilprocesa likumā un citos tiesību aktos noteiktajā kārtībā, ievērojot KAKL noteiktos nosacījumus. Savukārt, ja nelikumīgs un nesaderīgs komercedarbības atbalsts saņemts pamatojoties uz normatīvo aktu, administratīvo aktu vai citu tiesību aktu publisko tiesību jomā, vai tas izriet no tiesas nolēmuma, administratīvo aktu par nelikumīga un nesaderīga komercedarbības atbalsta atgūšanu pieņem un šādu komercedarbības atbalstu kopā ar procentiem atgūst Administratīvā procesa likumā (turpmāk - APL) un citos tiesību aktos noteiktajā kārtībā, ievērojot KAKL noteiktos nosacījumus.

Ja atbalsta saņēmējs gatavs sadarboties, tad atkarībā no tā, vai komercedarbības atbalsts ticis piešķirts, pieņemot administratīvu aktu vai arī slēdzot civiltiesisku līgumu, par atbalsta atmaksāšanu var vienoties privāttiesiskā (civiltiesiskā) darījumā vai administratīvā procesa ietvaros.

<sup>23</sup> Atbalsta piešķiršanas brīža identificēšana ir būtisks priekšnosacījums korektai interpretācijai par datumu, kurā uzskatāms, ka saskaņā ar konkrēto EK tiesību aktu komercedarbības atbalsts ir piešķirts tā saņēmējam. Atbalsta piešķiršanas diena ir diena, kad saņēmējam saskaņā ar piemērojamo valsts tiesisko regulējumu ir nodotas likumīgās tiesības saņemt atbalstu. Ar šo jēdzienu var tikt saprasts administratīvā akta spēkā stāšanās datums (Administratīvā procesa likuma 70. panta pirmās daļas izpratnē), piemēram, pašvaldības domes lēmums, vai arī civiltiesiska līguma noslēgšanas (spēkā stāšanās) datums, vai arī cita dokumenta datums, kas ir atbilstošs konkrētajai situācijai un atbalsta sniedzēja pilnvarām un kurš nosaka pienākumu atbalsta sniedzējam piešķirt komercedarbības atbalstu attiecīgajam pretendētājam, taču, kurš dokuments vai darbība ir uzskatāms par atbalsta piešķiršanas brīdi katrā specifiskajā gadījumā atbilstoši faktiskajai un tiesiskajai situācijai jānosaka katrā gadījumā atsevišķi.

<sup>24</sup> Piemēram, Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.—2020.gada plānošanas perioda vadības likumā ir noteikti speciāli nosacījumi attiecībā uz strīdu risināšanas kārtību, ja finansējuma saņēmējs ir fiziskā vai juridiskā persona (likuma 31.pants), kā arī, ja finansējuma saņēmējs ir tiesās vai pastarpinātās pārvaldes iestāde, atvasināta publiska persona vai cita valsts iestāde (32.pants). Kā arī, piemēram, likuma “Par nodokļu piemērošanu brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās” 8. panta astotās daļas gadījums.

Saistībā ar komercdarbības atbalsta atgūšanas izpildi var rasties tiesvedības valsts tiesās. Var izšķirt divas galvenās ar atgūšanu saistītās tiesvedības kategorijas: i) prasības, ko atgūšanas iestāde ceļ, lūdzot izdot tiesas nolēmumu, ar kuru saņēmējs, kas nesadarbojas, tiek piespiests atmaksāt komercdarbības atbalstu; un ii) prasības, ko ceļ saņēmēji, kas apstrīd atgūšanas procedūru, tostarp individuālos pasākumus atgūšanas nodrošināšanai.

ES Tiesa ir uzsvērusi, ka atgūšanas lēmuma pilnīgai īstenošanai ir nepieciešamas konkrētās dalībvalsts darbības ar nolūku atgūt nelikumīgi piešķirto atbalstu<sup>25</sup> un atgūšanai ir jānotiek nekavējoši<sup>26</sup>, proti, komercdarbības atbalsta atgūšana ir uzsākama nekavējoties, lai tiktu pēc iespējas efektīvāk sasniegts tā atgūšanas mērķis. Tāpat ES Tiesa savā judikatūrā ir likusi uzsvāru uz to, ka dalībvalstu īstenotajiem atgūšanas pasākumiem ir jābūt iedarbīgiem un tūlītējiem un atgūšanas procesa rezultātā jānotiek faktiskai nelikumīgā komercdarbības atbalsta kopējās summas atgūšanai.<sup>27</sup> Saskaņā ar ES Tiesu pastāvīgo judikatūru *“loģiskās sekas atbalsta atzīšanai par nelikumīgu ir tā pārtraukšana, to atgūstot nolūkā atjaunot iepriekšējo situāciju. Būtnībā nelikumīgi piešķirta komercdarbības atbalsta atgūšanas pamatmērķis ir novērst konkurences traucējumu, ko radījusi šāda atbalsta sniegtā konkurences priekšrocība. Faktiski ar atbalsta atmaksu tā saņēmējs zaudē priekšrocību, kas tam iepriekš bija tirgū salīdzinājumā ar tā konkurentiem, un tiek atjaunota situācija, kāda pastāvēja pirms atbalsta izmaksas<sup>28</sup>”*. *“[...] no atbalsta saņēmēja viedokļa nepamatotā priekšrocība rastos arī no procentu par saņemtajām attiecīgā atbalsta summām nemaksāšanas, ja tam šāda summa būtu jāaizņemas tirgū visā atbalsta nelikumības periodā, kā arī no tā konkurētspējas pozīcijas uzlabošanas attiecībā pret citiem tirgus dalībniekiem minētajā periodā<sup>29</sup>”*. Atgūšanas pienākums atbalsta sniedzējam būtu parasti jāizpilda 4 mēnešu laikā no atgūšanas lēmuma izsniegšanas brīža (Sk. 2019.gada 23.jūlija Komisijas paziņojuma “Komisijas paziņojums par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu” (2019/C 247/01) 72.punktu).

Gan gadījumā, ja EK ir izdevusi atgūšanas lēmumu (sīkāk sk. šī materiāla II sadaļu), gan gadījumos, kad nelikumīgu komercdarbības atbalstu atbalsta sniedzējs atgūst pēc savas iniciatīvas (sīkāk sk. šī materiāla III sadaļu), šim mērķim KAKL ir noteikta speciāla kārtība, lai atbalsta sniedzējiem būtu skaidra procesuālā kārtībā un termiņi, kādi ir jāievēro, lai nodrošinātu nekavējošu nelikumīga (un nesaderīga) komercdarbības atbalsta atgūšanu.

Pamata nosacījumi, kas citu starpā ietverti KAKL:

- a) administratīvā akta par nelikumīga (un nesaderīga) atbalsta atgūšanu apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neaptur tā darbību (ja atgūšana notiek APL noteiktajā kārtībā);
- b) noteikts noilguma termiņš saskaņā ar ES tiesību normām (sīkāk sk. šī dokumenta V sadaļā);
- c) nelikumīga komercdarbības atbalsta – nelikumīgi piešķirto publisko līdzekļu atgūšana notiek, neskatoties uz komercsabiedrības finansiālām grūtībām un ar to saistītajām tiesiskajām procedūrām, kas tūlītēju un efektīvu atgūšanu var kavēt.

## e) Tiesiskā palāvība

No ES Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka, ņemot vērā EK saskaņā ar LESD 108.pantu veiktās komercdarbības atbalsta kontroles obligāto raksturu, pirmkārt, uzņēmumiem, kuri saņem atbalstu, principā tiesiskā palāvība par to, ka atbalsts ir likumīgs, varētu būt tikai tad, ja atbalsts tiek piešķirts, ievērojot šajā pantā noteikto procedūru, un, otrkārt, rūpīgam saimnieciskās darbības subjektam parasti būtu jāspēj pārliecināties, vai šī procedūra ir ievērota. Īpaši gadījumā, ja atbalsts ir piešķirts, par to iepriekš nepaziņojot EK, un tādējādi tas ir nelikumīgs saskaņā ar LESD 108.panta 3.punktu, atbalsta saņēmējam tajā laikā nevar pastāvēt tiesiskā palāvība par atbalsta piešķiršanas

<sup>25</sup> Sk. 2005.gada 12.maija Tiesas spriedumu lietā: C-415/03 44. un 46.punkts.

<sup>26</sup> Sk. 2006.gada 5.oktobra Tiesas spriedumu lietā: C-232/05, īpaši 50.punkts.

<sup>27</sup> Sk. 2005.gada 12.maija Tiesas sprieduma lietā: C-415/03 35-44.punktu.

<sup>28</sup> Sk. EST sprieduma Nr. C-349/17 131.punkts.

<sup>29</sup> Sk. 2011.gada 8.decembra Tiesas spriedums lietā C-275/10 33. un 34. punktu.



likumību.<sup>30</sup> No tā arī izriet, ka – ja valsts iestāde piešķir atbalstu, kļūdaini piemērojot kādu no regulām, kas ietver nosacījumus atbalstam, uz ko neattiecas paziņošanas pienākums EK, – tiek pārkāpti gan šīs regulas, gan LESD 108.panta 3.punkta noteikumi, tad šāda komercdarbības atbalsta piešķiršana nevar radīt šī atbalsta saņēmējam tiesisko paļāvību par šī atbalsta likumību.<sup>31</sup>

## **II. KOMERCDARBĪBAS ATBALSTA ATGŪŠANA GADĪJUMOS, KAD NAV IEVĒROTAS LESD 108.PANTA 3.PUNKTĀ PAREDZĒTĀS PAZIŅOŠANAS PRASĪBAS**

### **a) Sekas, ja komercdarbības atbalsts ticis sniegts bez paziņošanas EK un pēc tam saņemts EK gala lēmums ar atzinumu par komercdarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu**

1. Šāds komercdarbības atbalsts kvalificējas kā nelikumīgs, bet saderīgs komercdarbības atbalsts (skat. tabulā Nr.1 pirmo variantu).
2. Nacionālā tiesa pieprasa atbalsta saņēmējam atmaksāt procentus no nelikumīgi piešķirtās atbalsta summas (“atgūšanas procenti”) par atbalsta periodu no brīža, kad komercdarbības atbalsts ir nodots atbalsta saņēmēja rīcībā līdz brīdim, kad EK pieņēmusi lēmumu par komercdarbības atbalsta saderību, ja to prasa trešā persona<sup>32</sup>.
3. Papildus, nelikumīga un vēlāk EK atzīta par saderīgu komercdarbības atbalsta gadījumā trešajām personām – atbalsta saņēmēja konkurentam/-iem ir tiesības griezties nacionālajā tiesā un prasīt zaudējumu kompensāciju, kas radušies sakarā ar atbalsta pasākuma nelikumību<sup>33</sup> (ja šis apstāklis iestājas).

### **b) Sekas, ja komercdarbības atbalsts ticis sniegts bez paziņošanas EK un pēc tam saņemts EK lēmums ar atzinumu par komercdarbības atbalsta nesaderību ar EK iekšējo tirgu un sekojošu komercdarbības atbalsta atgūšanu**

1. Šāds komercdarbības atbalsts kvalificējas kā nelikumīgs un nesaderīgs komercdarbības atbalsts (skat. tabulā Nr.1 otro variantu).
2. Atbalsta sniedzējam šāds komercdarbības atbalsts no saņēmēja jāatgūst bez kavēšanās un komercdarbības atbalsta atgūšanas termiņš tiek noteikts EK lēmumā. Nacionālās tiesvedības procedūras nedrīkst aizkavēt komercdarbības atbalsta atgūšanu.
3. Šāds komercdarbības atbalsts ir atmaksājams kopā ar atgūšanas procentiem no komercdarbības atbalsta summas, kas aprēķināti par atbalsta periodu no brīža, kad komercdarbības atbalsts ir nodots atbalsta saņēmēja rīcībā līdz pilnīgam komercdarbības atbalsta atmaksāšanas brīdim.
4. Ja netiek nodrošināta nekavējoša EK lēmuma izpilde par komercdarbības atbalsta atgūšanu, EK vēršas ar neizpildes prasību ES tiesā (LESD 108.panta 2.punkts).
5. Ja EK uzskata, ka attiecīgā dalībvalsts nav veikusi vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu ES tiesas spriedumu, tā vēršas ES tiesā norādot sodanaudu vai kavējuma naudu, kas jāmaksā attiecīgajai dalībvalstij, un, attiecīgi, ja ES tiesa konstatē, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi tās spriedumu, tā var šai valstij uzlikt sodanaudu vai kavējuma naudu (LESD 260.panta 2.punkts).

<sup>30</sup> Sk. 2005.gada 15.decembra tiesas sprieduma lietā C-148/04 104. punktu.

<sup>31</sup> Sk. 2019.gada 5.marta Tiesas sprieduma lietā C-349/17 106.punktu.

<sup>32</sup> Komisijas paziņojums par komercdarbības atbalsta noteikumu izpildi valstu tiesās (2021/C 305/01) 48. un 49. punkts.

<sup>33</sup> Komisijas paziņojums par komercdarbības atbalsta noteikumu izpildi valstu tiesās (2021/C 305/01) 87.punkts.

### c) Komercedarbības atbalsta atgūšanas nosacījumi

Gadījumos, kad EK pieņem lēmumu par nelikumīga un nesaderīga komercedarbības atbalsta atgūšanu, atbalsta sniedzējam ir pienākums nodrošināt šī nelikumīgā komercedarbības atbalsta atgūšanu no atbalsta saņēmēja, ievērojot Eiropas Komisijas regulās<sup>34</sup> un Komercedarbības atbalsta kontroles likuma IV sadaļā “Nelikumīga komercedarbības atbalsta atgūšana saskaņā ar Eiropas Komisijas pieņemtu lēmumu” noteikto kārtību.

Atbilstoši Procedūras regulas 16.panta 2.punktam “*atbalsts, kas ir jāatgūst saskaņā ar atgūšanas lēmumu, ietver procentus, kas aprēķināti pēc atbilstīgas likmes, ko nosaka Komisija. Procenti maksājami no dienas, kad nelikumīgais atbalsts nodots saņēmēja rīcībā, līdz tās atgūšanas dienai.*” Nelikumīga komercedarbības atbalsta atmaksāšanas procentu likme ir nosakāma atbilstoši Komisijas regulas Īstenošanas regulas 11.panta nosacījumiem.

Papildus lūdzam skatīt EK izstrādāto “Komisijas paziņojumu par nelikumīga un nesaderīga komercedarbības atbalsta atgūšanu” (2019/C 247/01), kura mērķis ir izskaidrot noteikumus un procedūras, kas reglamentē komercedarbības atbalsta atgūšanu, un to, kā EK sadarbojas ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu dalībvalstu pienākumu izpildi saskaņā ar ES tiesību aktiem. Tas ir adresēts dalībvalstu iestādēm, kas ir atbildīgas par tādu lēmumu īstenošanu, ar kuriem EK pieprasa atgūt komercedarbības atbalstu (“atgūšanas lēmums”) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2019:247:FULL&from=EN>.

### III. KOMERCDARBĪBAS ATBALSTA ATGŪŠANA GADĪJUMOS, JA NAV PIENĒMTS EK LĒMUMS PAR NELIKUMĪGA KOMERCDARBĪBAS ATBALSTA ATGŪŠANU

**Sekas, ja komercedarbības atbalsts ticis sniegts, piemērojot kādu no iepriekšminētajām “atbrīvojuma” regulām, vienlaikus neizpildot visus nosacījumus atbrīvojuma saņemšanai atbilstoši šīm regulām :**

1. Šāds atbalsts kvalificējas kā nelikumīgs un neizpilda nosacījumus komercedarbības atbalsta saderībai ar Eiropas Savienības kopējo tirgu LESD 108.panta 3.punkta nozīmē (skat. tabulā Nr.1 otro variantu).
2. Dalībvalstij šāds komercedarbības atbalsts no saņēmēja jāatgūst bez kavēšanās. Nacionālās tiesvedības procedūras nedrīkst aizkavēt komercedarbības atbalsta atgūšanu.
3. Šāds komercedarbības atbalsts ir atmaksājams kopā ar atgūšanas procentiem no piešķirtās komercedarbības atbalsta summas, kas aprēķināti par atbalsta periodu no brīža, kad komercedarbības atbalsts ir nodots atbalsta saņēmēja rīcībā līdz pilnīgam komercedarbības atbalsta atmaksāšanas brīdim.

Kā iepriekš materiālā ir norādīts, atbilstoši ES Tiesu judikatūrai, nelikumīgs un neatbilstošs nosacījumiem par komercedarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu atbalsts ir atgūstams kopā ar “atgūšanas” procentiem. Visas attiecīgās ES tiesību normas ir saistošas ne tikai valstu tiesām, bet arī visām administratīvajām iestādēm, ieskaitot decentralizētās iestādes, kam deleģētas atbalsta sniedzēja funkcijas. Proti, ja valsts, pašvaldību vai cita institūcija, kam deleģētas atbalsta sniedzēja funkcijas vai cita kontrolējošā institūcija, ir konstatējusi, ka atbalsts, kuru tā ir piešķirusi atbilstoši konkrētai komercedarbības atbalsta regulai, neatbilst šajā regulā paredzētajiem nosacījumiem, tostarp kļūdaini piemērojot regulu, vai komercedarbības atbalsts ticis izmantots citam mērķim, nevis tam, kam tas

---

<sup>34</sup> Padomes 2015.gada 13.jūlija Regulu (ES) 2015/1589, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108.panta piemērošanai (kodificēta redakcija) (turpmāk - **Procedūras regula**), kā arī Komisijas 2004. gada 21. aprīļa regula (EK) Nr. 794/2004, ar ko īsteno Padomes Regulu (ES) 2015/1589, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (turpmāk - **Īstenošanas regula**)

piešķirts<sup>35</sup>, tai ir pienākums pašai pēc savas iniciatīvas atgūt nelikumīgi piešķirto atbalstu, kuru tā pati ir piešķirusi<sup>36</sup>.

Šie nosacījumi ir piemērojami gan no ES līdzekļiem līdzfinansētam komercdarbības atbalstam, gan komercdarbības atbalstam, kas piešķirts no jebkādiem citiem publiskajiem resursiem, neievērojot komercdarbības atbalsta regulējuma normas.

No ES Tiesu judikatūras izriet, ka gadījumā, ja valsts iestāde pati pēc savas iniciatīvas veic tā komercdarbības atbalsta atgūšanu, kuru tā ir kļūdaini piešķirusi vai tas neatbilst konkrētās regulas nosacījumiem, tai ir jāpieprasa no šī atbalsta saņēmēja procenti atbilstoši piemērojamo valsts tiesību normām. Šajā ziņā LESD 108.panta 3.punktā ir prasīts, lai ar šīm tiesību normām tiktu nodrošināta visa nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšana un lai līdz ar to tā saņēmējam tostarp tiktu uzdots samaksāt procentus par visu laikposmu, kurā tas ir guvis labumu no šī komercdarbības atbalsta, pēc likmes, kas vienāda ar likmi, kura būtu tikusi piemērota, ja šim atbalsta saņēmējam minētajā laikposmā attiecīgā komercdarbības atbalsta summa būtu bijusi jāaizņemas tirgū<sup>37</sup>.

Gadījumos, kad komercdarbības atbalsts ir atbrīvots no LESD 108.panta 3.punktā paredzētās paziņošanas prasības un iestājušās sekas, neizpildot visus nosacījumus atbrīvojuma saņemšanai, komercdarbības atbalsts nav obligāti jāatgūst atbilstoši Procedūru regulas prasībām un Īstenošanas regulā noteiktajai atbalsta atgūšanas procentu likmei, taču *“Jāpatur prātā, no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka piemērojamais valsts tiesiskais regulējums nedrīkst būt nelabvēlīgāks nekā regulējums, kas reglamentē līdzīgas iekšēja rakstura situācijas (līdzvērtības princips), un nedrīkst būt tāds, kas padara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina ar Savienības tiesību sistēmu piešķirto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips).”*<sup>38</sup> Protī, pat ja dalībvalsts var noteikt atgūšanas likmi ar citu metodi uz tai pieejamās informācijas pamata, atgūstamo procentu apmērs nevar būt pretrunā minētajam līdzvērtības un efektivitātes principam un tādējādi, nosakot atgūstamo procentu apmēru, ir jāievēro ES tiesību normas. Attiecīgi nacionālajā līmenī KAKL 19.panta otrā daļa nosaka, ka komercsabiedrībai, kura ir saņēmusi nelikumīgu komercdarbības atbalstu un attiecībā uz kuras saņemto komercdarbības atbalstu atbalsta sniedzējs nav nodrošinājis atbalsta atbilstību nosacījumiem par komercdarbības atbalsta saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu, ir pienākums atmaksāt nelikumīgo komercdarbības atbalstu kopā ar procentiem, ko publicē EK saskaņā ar Procedūras regulas 10.pantu, tiem pieskaitot 100 bāzes punktus, no dienas, kad nelikumīgais komercdarbības atbalsts tika nodots komercdarbības atbalsta saņēmēja rīcībā līdz tā atgūšanas dienai, ievērojot tās pašas regulas 11.pantā noteikto procentu likmes piemērošanas metodi.

<sup>35</sup> Sk. piemēram, 2011. gada 20. septembra Vispārējās tiesas sprieduma lietās Lietas T-394/08, T-408/08, T-453/08 un T-454/08. Kā arī viens no tipiskākajiem gadījumiem, kad komercdarbības atbalsts ir izmantots ļaunprātīgi, ir situācija, kad atbalsts ir piešķirts konkrētam mērķim, taču saņēmējs izlieto šo atbalstu kādam citam mērķim.

<sup>36</sup> Sk. 2019.gada 5.marta Tiesas sprieduma lietā C-349/17 90.-95.punkts.

<sup>37</sup> Sk. 2019.gada 5.marta Tiesas sprieduma lietā C-349/17 142.punkts.

<sup>38</sup> Sk. 2019.gada 5.marta Tiesas sprieduma lietā C-349/17 137.punkts.

#### IV. ATGŪSTAMO SUMMU NOTEIKŠANA

Kā šajā materiālā minēts iepriekš, komercdarbības atbalsta **gadījumos, kad nav ievērotas LESD 108.panta 3.punkta pazinošanas prasības (sk. šī materiāla II nodaļu)**, atbalsta atgūšanas procedūras ir noteiktas Procedūras regulā un Īstenošanas regulā, tai skaitā metode, pēc kuras nosaka procentu likmes, kas piemērojamas attiecībā uz nelikumīgi un nesaderīga piešķirta komercdarbības atbalsta atgūšanu. Vienlaikus, arī **gadījumos, ja nav pieņemts Eiropas Komisijas lēmums par nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšanu (sk. šī materiāla III nodaļu), kā skaidrots iepriekš**, atgūstot komercdarbības atbalstu, kas neatbilst nosacījumiem par komercdarbības atbalsta saderību ar ES iekšējo tirgu, ir jāpiemēro KAKL 19.panta 2.daļā noteiktais, proti, EK Procedūras regulā un Īstenošanas regulā noteiktā metode.

Tālāk dots skaidrojums un piemērs, kā tiek piemērota EK noteiktā metode attiecībā uz atgūstamo summu noteikšanu.

Saskaņā ar Procedūras regulas 16.pantu komercdarbības atbalsts, kas ir atgūstams “[..] *ietver procentus, kas aprēķināti pēc atbilstīgas likmes, ko nosaka Komisija. Procenti maksājami no dienas, kad nelikumīgais atbalsts ir nodots saņēmēja rīcībā, līdz tā atgūšanas dienai.*” Saskaņā ar Īstenošanas regulas 3.punktā ietverto 9.panta 1.punktu “*ja nav citādi noteikts īpašā lēmumā, procentu likme, kas jāizmanto, atgūstot komercdarbības atbalstu, kurš piešķirts pārkāpjot Līguma 88.panta 3.punktu (aut. piez. – šobrīd Līguma 108.panta 3.punktu), ir procentuāla likme, ko nosaka Komisija pirms katra kalendārā gada.*” Attiecīgi, no Eiropas Savienības tiesas judikatūras<sup>39</sup> un EK lēmumu prakses<sup>40</sup> izriet, ka procentu par nelikumīgā komercdarbības atbalsta izmantošanu aprēķina sākuma atskaites brīdis ir brīdis, kad atbalsta saņēmējs faktiski bija saņēmis šo atbalstu/publiskos līdzekļus savā rīcībā (piemēram, saņēmis pirmo maksājumu, vai stājies spēkā valsts galvojums). Savukārt procentu par nelikumīgā komercdarbības atbalsta izmantošanu aprēķina beigu brīdis ir brīdis, kad nelikumīgais komercdarbības atbalsts ir faktiski atmaksāts<sup>41</sup>.

Saistībā ar komercdarbības atbalstu, kas piešķirts kā nodokļu priekšrocības, “*agrākās situācijas atjaunošana nozīmē atgriešanos, cik vien iespējams, tādā situācijā, kāda rastos, ja attiecīgās darbības tiktu īstenotas, nepiešķirot nodokļa samazinājumu*”<sup>42</sup>. Tātad ir jāaprēķina pareizā nodokļu summa, kas uzņēmumam būtu bijusi jāmaksā, ja nebūtu nelikumīgā komercdarbības atbalsta pasākuma. Šā aprēķina pamatā var būt tikai agrāk faktiski izvēlētas iespējas, neņemot vērā alternatīvas, hipotētiskās izvēles, kas varēja būt pieejamas<sup>43</sup>. Var ņemt vērā tikai automātiski piemērojamus atskaitījumus, kas paredzēti valsts un starptautiskajos tiesību aktos, ja tie piemērojami.

Papildus, atbilstoši Īstenošanas regulas 11.pantam “*piemērojamā procentu likme ir likme, kas ir piemērojama dienā, kad nelikumīgais atbalsts pirmo reizi nodots saņēmēja rīcībā. [..] Procentu likmes [..] piemēro visā periodā līdz atmaksāšanas datumam. Tomēr, ja no dienas, kad nelikumīgais atbalsts pirmo reizi nodots saņēmēja rīcībā, līdz atbalsta atmaksāšanas dienai pagājis vairāk nekā viens gads, procentu likmi pārrēķina reizi gadā, par pamatu ņemot pārrēķināšanas laikā spēkā esošo likmi.*”

Saskaņā ar iepriekš uzskaitīto EK regulējumu, procentu (atgūšanas) likmes aprēķināšanai par pamatu tiek ņemta atsauces likme, kas atrodama Komisijas paziņojumā par pašreizējām komercdarbības atbalsta “atgūšanas” procentu likmēm un atsauces/diskonta likmēm<sup>44</sup>. Turklāt atbilstoši Īstenošanas regulas 9.panta 2.punktam “*procentu likmi aprēķina, pieskaitot 100 pamata*

<sup>39</sup> Sk. Pirmās instances tiesas 1995.gada 8.jūnija spriedumu *Siemens/Komisija*, T-459/93, ECLI:EU:T:1995:100, 97.–101.punkts.

<sup>40</sup> Sk. piemēram, Eiropas Komisijas lēmuma lietā SA.43785 (2018/C) (ex 2015/PN, ex 2018/NN) *implemented by Romania for restructuring Complexul Energetic Hunedoara* 129.punktu.

<sup>41</sup> Papildus skat. EST sprieduma Nr.C-349/17 134.punktu.

<sup>42</sup> Sk. 2005.gada 15.decembra Tiesas sprieduma lietā C-148/04 117.punktu.

<sup>43</sup> Sk. Turpat 119.punktu.

<sup>44</sup> Pieejams: [http://ec.europa.eu/competition/state\\_aid/legislation/base\\_rates2018\\_12\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates2018_12_en.pdf)

punktus naudas tirgus viena gada likmei. [..].”Papildus skaidrojam, ka no Īstenošanas regulas 11.panta izriet, ka “atgūšanas” procentus aprēķina atbilstoši salikto procentu aprēķina metodei.

Formula atgūstamās summas un atgūšanas procentu aprēķināšanai pēc salikto procentu aprēķināšanas metodes, ja aprēķināmais periods ir pilnos fiskālos gados, ir šāda:

$$\text{Kopējā atgūstamā summa} = \text{sākotnējā vērtība (piešķirtā atbalsta summa)} \times (1 + \text{atsauces likme})^{\text{gadi}}$$

**NB! Piemērojamā atsauces likme (procentu likme), kas ir spēkā atbalsta piešķiršanas dienā, pēc tam tiek pārskatīta ik pēc gada, tajā pašā dienā un mēnesī, kad tika piešķirts atbalsts. Atsauces likmei jāpievieno 100 bāzes punkti.**

Gadījumā, ja aprēķināmais periods ir īsāks par gadu, ir jāņem vērā attiecīgo dienu skaits gadā:

$$\text{Kopējā atgūstamā summa} = \text{sākotnējā vērtība (piešķirtā atbalsta summa)} \times (1 + \text{atsauces likme})^{\text{dienu skaits}/365}$$

Līdz ar to kopējā formula atgūstamās summas un atgūšanas procentu aprēķināšanai ir šāda:

$$\text{Kopējā atgūstamā summa} = \text{sākotnējā vērtība (piešķirtā atbalsta summa)} \times (1 + \text{atsauces likme})^{365/365} \times (1 + \text{atsauces likme})^{\text{dienu skaits}/365}$$

Piemērs:

Ņemot vērā iepriekš minēto, piemēram, ja 2018.gada 1.janvārī tika piešķirts nelikumīgs komercdarbības atbalsts 100 000 EUR apmērā (vienā maksājumā) uz 2019.gada 27.septembri atgūstamā komercdarbības atbalsta aprēķins būtu šāds (izmantojama pēdējā formula, jo kopš nelikumīgā komercdarbības atbalsta nodošanas saņēmēja rīcībā, līdz komercdarbības atbalsta atmaksāšanas dienai pagājis vairāk nekā viens gads).

Sākotnējā vērtība (piešķirtā komercdarbības atbalsta summa) - 100 000 EUR

Atsauces likme uz 2018.01.01 - (-0,18%)

Atsauces likme uz 2019.01.01 - (-0,16%)

Atsauces likmei jāpievieno 100 bāzes punkti.

Aprēķins:

“Atgūstamā nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmērs” = 100 000 EUR x (1 + (-0,18%) + 100 “bāzes punkti”)<sup>365/365</sup> x (1 + (-0,16%) + 100 “bāzes punkti”)<sup>270/365</sup>

“Atgūstamā nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmērs” = 100 000 EUR x (1 + (-0,0018) + 0,01)<sup>365/365</sup> x (1 + (-0,0016) + 0,01)<sup>270/365</sup>

“Atgūstamā nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmērs” = **101 445,78 EUR**

Attiecīgi aprakstītajā piemērā kopējā nelikumīgā komercdarbības atbalsta summa kopā ar procentiem sastādītu 101 445,78 EUR (detalizētāku aprēķinu lūdzam skatīt tabulā Nr.2).

## Uz 2019.gada 27.septembri atgūstamā komercdarbības atbalsta aprēķins

Laika periods		Summa, no kā aprēķināms atgūstamais komercdarbības atbalsta apmērs	Diskonta faktors komercdarbības atbalsta piešķiršanas brīdī	Atgūšanas %	Atgūstamais komercdarbības atbalsta apmērs (komercdarbības atbalsta summa + atgūšanas %)
1.gads	2018.01.01-2018.12.31	100 000.00	1.0082 (1 + (-0,0018) + 0,01)	1.0082 (1.0082 <sup>(365/365)</sup> )	100 820.00
2.gads	2019.01.01-2019.09.27	100 820.00	1.0084 (1 + (-0,0016) + 0,01)	1.0062 (1.0084 <sup>(270/365)</sup> )	<b>101 445.78</b>

Praksē nereti rodas jautājums, kas tiek saprasts ar nelikumīgā (atgūstamā) komercdarbības atbalsta summu (kam attiecīgi pieskaitāmi arī atgūšanas procenti), gadījumos, kad komercdarbības atbalsts tiek sniegts ar dažādu komercdarbības atbalsts regulējumu un/vai komercdarbības atbalsts ir izmaksāts daļēji. Proti, vai vienmēr ir atgūstama visa izmaksātā summa, vai ir jāatgūst tikai tā daļa, kas pārkāptu konkrētā komercdarbības atbalsta nosacījumus, kas ir par pamatu tā saderības novērtējumam.

Šobrīd atbilstoši ES Tiesu praksei un EK skaidrojumiem, piemēri no biežāk sastopamajiem gadījumiem:

- atlīdzības maksājums (kompensācija) par pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi<sup>45</sup>. Ņemot vērā, ka šajā gadījumā pieļauts kompensēt tikai komersanta izmaksas, kas saistītas ar konkrētā pakalpojuma sniegšanu, un ir aizliegta jebkāda komersanta pārkompensācija, t.sk. tā novēršana ir iekļauta arī konkrētajā komercdarbības atbalsta regulējumā, pārkompensācijas gadījumā nelikumīgs komercdarbības atbalsts ir pārkompensācija, kas atgūstama kopā ar procentiem;
- komercdarbības atbalsts saskaņā ar vispārējo grupu atbrīvojuma regulu<sup>46</sup> (turpmāk – GBER). Atbilstoši EK skaidrotajam, ES Tiesu prakse neliecina, ka dalībvalstu iestādēm būtu liegta iespēja pieņemt jaunu lēmumu par komercdarbības atbalsta piešķiršanu saskaņā ar GBER noteikumiem. Tāpēc EK uzskata par iespējamu, ka pēc jauna lēmuma par komercdarbības atbalsta piešķiršanu atbildīgās iestādes var atgūt tikai starpību starp sākotnēji (un nelikumīgi) piešķirto komercdarbības atbalstu un piešķirto komercdarbības atbalstu (saskaņā ar GBER) ar otro lēmumu par komercdarbības atbalsta piešķiršanu kopā ar procentiem par visu periodu, kurā uzņēmums guva labumu no nelikumīgā komercdarbības atbalsta<sup>47</sup>;
- komercdarbības atbalsts saskaņā ar *de minimis* regulu<sup>48</sup>. Šobrīd spēkā esošā ES Tiesu prakse satur *de minimis* atbalsta piešķiršanas pamatprincipus, proti, *de minimis* atbalstam jābūt pārredzamam, t.sk., uz piešķiršanas brīdi atbilstošam regulas *de minimis* nosacījumiem, un to nevar attiecināt uz daļu no piešķirtā komercdarbības atbalsta<sup>49</sup>. Attiecīgi šobrīd nav indikāciju, ka būtu pieļaujams interpretēt daļu piešķirtā *de minimis* atbalsta kā likumīgu un daļu, kā

<sup>45</sup> Komisijas 2011.gada 20.decembra lēmums Nr.2012/21/ES par Līguma par Eiropas Savienības darbību 106.panta 2.punkta piemērošanu komercdarbības atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi

<sup>46</sup> Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regulas (ES) Nr.651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu

<sup>47</sup> NB! Jāņem vērā, ka EK skaidrojums attiecas tikai uz gadījumu, kad tika pārkāpta tikai atbalsta intensitāte, bet visi pārējie GBER nosacījumi tika ievēroti.

<sup>48</sup> Komisijas 2013.gada 18.decembra Regulas (ES) Nr.1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108.panta piemērošanu *de minimis* atbalstam

<sup>49</sup> Sk. 2011.gada 20.septembra Tiesas spriedumu lietās T-394/08, T-408/08, T-453/08 un T-454/08 un 2020.gada 28.oktobra tiesas spriedumu lietā C-608/19.

nelikumīgu, proti, viss piešķirtais komercdarbības atbalsts, kas uz tā piešķiršanas brīdi neatbilda *de minimis* regulas nosacījumiem ir atgūstams kopā ar procentiem.

Vēl praksē rodas jautājums, vai, gadījumā, ja tiek konstatēts, ka uzņēmumam ir piešķirts nelikumīgs komercdarbības atbalsts, vai atbilstoši tiesu praksei, tiek akceptēts ieskaits, proti, nelikumīgā komercdarbības atbalsta summas ieturējums no nākamā maksājuma šim uzņēmumam, vai nākamā maksājuma pieprasījuma starpniekam, kas tālāk sniedza komercdarbības atbalstu gala labuma guvējam (ņemot vērā, konkrēto atbalsta programmu uzbūvi).

Saskaņā ar EK paziņojuma<sup>50</sup> 125.punktu “Komisija var akceptēt prasījumu savstarpēju kompensēšanu tikai izņēmuma gadījumos, ja attiecīgā dalībvalsts rīkojas saskaņā ar šādiem pamatprincipiem:

— prasījumu savstarpējas kompensēšanas iespēja ir paredzēta valsts tiesību aktos (Sk. Tiesas 2009. gada 7. jūlija spriedumu Komisija/Grieķija (“Olympic Airways II”), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428, 68. punkts);

— kompensējamie prasījumi ir neapšaubāmi, par noteiktu summu un tiem ir iestājies termiņš; un

— veicamie pasākumi ir pilnīgi pārredzami, proti, Komisija var pārliicināties, ka tie ir piemēroti atbalsta radīto konkurences izkropļojumu novēršanai.”. Proti, nodrošināta minētā fakta dokumentāla izsekojamība.

NB! Iespējamība veikt nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanu savstarpēju ieskaitu veidā ir vērtējama katrā gadījumā atsevišķi, t.sk. jāņem vērā, ka ieskaitam ir jābūt ar tādām pašām sekām kā nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanai, proti, lai izpildītu nelikumīgi izmaksāta komercdarbības atbalsta atgūšanas pienākumu, ir jāspēj atjaunot konkurences apstākļi, kas tika traucēti, piešķirot nelikumīgu komercdarbības atbalstu<sup>51</sup>:

a) ieskaita summa nedrīkst būt mazāka par summu, kas būtu aprēķināta un atgūstama, ja nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšanu īstenotu vispārējā kārtībā (naudas pārskaitījums), proti, atbalsta saņēmējam ir pienākums atmaksāt atbalsta sniedzējam visu projekta ietvaros saņemto komercdarbības atbalstu kopā ar procentiem, un,

b) ievērojams atgūšanas termiņš līdz kuram jāizpilda atgūšanas pienākums (parasti 4 mēneši no lēmuma izsniegšanas). Papildus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar EK paziņojuma<sup>52</sup> 126. punktu “atgūšanas atlikšana vai maksājumi pa daļām pēc atgūšanas termiņa nozīmētu, ka atgūšanas pienākums netiek īstenots nekavējoties, tāpēc tie nav pieļaujami, pat ja maksimizētu attiecīgās dalībvalsts finansiālo ieguvumu”.

<sup>50</sup> Komisijas paziņojums par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu (2019/C 247/01)

<sup>51</sup> SK. 2009. gada 7. jūlija Tiesas sprieduma lietā C-369/07 81.punktu.

<sup>52</sup> Komisijas paziņojums par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu (2019/C 247/01)

## V. NELIKUMĪGA KOMERCDARBĪBAS ATBALSTA ATGŪŠANA NODOKĻU ATVIEGLOJUMU/ATBRĪVOJUMU PASĀKUMOS

Saskaņā ar KAKL V nodaļas 19.pantā ietvertajiem nosacījumiem, *“ja nav pieņemts Eiropas Komisijas lēmums par nelikumīga un nesaderīga komercdarbības atbalsta atgūšanu, atbalsta sniedzējam ir pienākums nodrošināt tāda nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanu, kuram atbalsta sniedzējs nav nodrošinājis atbalsta programmas, individuālā atbalsta vai ad-hoc atbalsta projekta atbilstību nosacījumiem par komercdarbības atbalsta saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu, saskaņā ar šīs nodaļas nosacījumiem un kārtību, ciktāl attiecīgajā atbalsta programmā vai ad-hoc atbalsta piešķiršanas nosacījumos nav noteikts citādi”*.<sup>53</sup>

Saskaņā ar KAKL 7. pantu komercdarbības atbalsts var tikt piešķirts dažādos veidos, tai skaitā nodokļu jomā īstenoto pasākumu veidā, kas sevī ietver arī nodokļu atvieglojumus un atbrīvojumus. Ņemot vērā to, ka **KAKL V nodaļa** regulē situācijas, kad tiek konstatēts nelikumīgs komercdarbības atbalsts, kas piešķirts, tostarp arī nodokļu atvieglojuma vai atbrīvojuma veidā, tajā ietvertās normas ir **speciālās tiesību normas, salīdzinot ar vispārīgajām tiesību normām, kas ietvertas likuma “Par nodokļiem un nodevām” VI nodaļā (23. – 28.<sup>2</sup>.pants)**<sup>54</sup>. Tādējādi nelikumīga komercdarbības

<sup>53</sup> Ievērojot KAKL normu temporālo piemērošanu, atzīmējams, ka publiskajās tiesībās tiesību normai ir tūlītējs spēks (sk. piemēram, Kalniņš E. *Tiesību normu spēkā esamība un intertemporālā piemērojamība. Likums un Tiesības, Nr. 7, 2000. 219. lpp.*). Tādējādi, ņemot vērā to, ka KAKL V. nodaļa ir ieviesta ar 2021. gada 8. jūnijā pieņemto likumu “Grozījumi Komercedarbības atbalsta kontroles likumā” (turpmāk – grozījumi), tajā ietvertajām tiesību normām ir tūlītējs spēks, ciktāl tās attiecināmas uz publiski tiesiskām attiecībām, kas uz grozījumu spēkā stāšanās brīdi ir jau ievadītas, kā arī uz nākotnes apstākļiem. Proti, minētās normas būtu piemērojamas uz tām publiski tiesiskajām attiecībām, kas ir nodibinātas pirms grozījumu stāšanās spēkā un vēl nav noslēgtas. Attiecīgi grozījumu normas nav attiecināmas uz jau noslēgtām tiesiskām attiecībām. Ar jau noslēgtām tiesiskām attiecībām saprot, piemēram, tādus gadījumus, kad darbs pie atbalstāmā projekta ir pabeigts un ir veikts noslēguma maksājums, beidzies projekta uzraudzības periods u.tml. Attiecīgi, šajos gadījumos nebūtu piemērojama KAKL noteiktā nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas kārtība, kas paredzēta ar grozījumiem, kas stājas spēkā 2021. gada 8. jūnijā. Minētais tomēr neatceļ Eiropas Savienības tiesas 2019. gada 5. marta spriedumā lietā C-349/17 noteikto, ka komercdarbības atbalsta sniedzējam ir pienākums atgūt nelikumīgu komercdarbības atbalstu ar procentiem. Šis pienākums pastāvēja arī pirms 2021. gada 8. jūnija, kad ar grozījumiem KAKL tika noteikta kārtība, kādā procenti būtu aprēķināmi un atgūstami, kas līdz tam nebija KAKL paredzēta.

<sup>54</sup> **Vispārīgai izpratnei – informācija par nodokļu un nodevu nokavējuma naudas aprēķināšanas, iekasēšanas un atmaksāšanas kārtību saskaņā ar likumu “Par nodokļiem un nodevām”:**

Likums “Par nodokļiem un nodevām” nosaka nodokļu un nodevu sistēmas principus, valsts nodokļu veidus, nodevu veidus, pašvaldības nodevu objektus, nodokļu un nodevu noteikšanas, aprēķināšanas, iekasēšanas un atmaksāšanas kārtību, nodokļu un nodevu maksātāju (turpmāk — nodokļu maksātāji) un nodokļu administrācijas, kā arī valsts nodevas administrācijas un pašvaldības nodevu administrācijas (turpmāk — nodevu administrācija) tiesības un pienākumus, nodokļu maksātāju klasifikāciju un reģistrācijas kārtību, nodokļu un nodevu jautājumos pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību, informācijas apmaiņas kārtību nodokļu jomā, elektronisko informācijas uzskaiti būvlaukumā un tās izmantošanas kārtību, kā arī atbildību par nodokļu pārkāpumiem, tajā skaitā nosakot administratīvos pārkāpumus nodokļu jomā, par tiem piemērojamos sodus un kompetenci sodu piemērošanā (Likuma “Par nodokļiem un nodevām” 2. panta pirmā daļa).

Saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 1. panta 1. punktu “nodoklis” ir ar likumu noteikts obligāts periodisks vai vienreizējs maksājums valsts budžeta vai pašvaldību budžetu (pamatbudžeta vai speciālā budžeta) ieņēmumu nodrošināšanai un valsts funkciju un pašvaldību funkciju finansēšanai. Nodokļu samaksa neparedz atlīdzinājumu nodokļa maksātājam tiešā veidā. Minētais termiņš piemērojams arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, kā arī muitas nodoklim un citiem līdzvērtīgiem maksājumiem, kuri noteikti tieši piemērojamos Eiropas Savienības normatīvajos aktos par muitas lietām.

Par nodokļa samaksas termiņa nokavējumu likums “Par nodokļiem un nodevām” paredz noteikta veida sekas, kas izpaužas kā nokavējuma naudas samaksas pienākuma uzlikšanu nodokļu maksātājam. Saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 1. panta 22. punktu “nokavējuma nauda” ir procentu maksājums par nodokļu, nodevu samaksas termiņa nokavējumu Savukārt saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 29. panta otro daļu *“Par nodokļu un nodevu maksājuma samaksas termiņa nokavējumu maksātājam tiek aprēķināta nokavējuma nauda — no laikā nenomaksātā pamatparāda 0,05 procenti par katru nokavēto dienu, ja konkrētā nodokļa likumā nav noteikti citi nokavējuma naudas apmēri”*. Turklāt likuma 29. panta trešā daļa paredz, ka *“Nokavējuma naudu neaprēķina, ja valsts vai pašvaldības budžets tam piekritīgo nodokļa maksājumu ir saņēmis piecu darbdienu laikā pēc maksājuma termiņa iestāšanās. Ja minētais nosacījums netiek ievērots, nokavējuma naudu aprēķina par periodu no nākamās dienas pēc konkrētā nodokļa likumā*



atbalsta konstatēšanas gadījumā, kad citos normatīvajos aktos nav noteikta speciālā kārtība nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanai, piemērojama KAKL noteiktā nelikumīgā komercdarbības atbalsta un procentu atgūšanas kārtība. Taču, ja tiek konstatēts cita veida pārkāpums nodokļu un nodevu iekasēšanas jomā, kas nav saistīts ar komercdarbības atbalsta piešķiršanu, piemērojama likumā “Par nodokļiem un nodevām” noteiktā nodokļu un nodevu iekasēšanas kārtība. Turklāt, KAKL 19. panta pirmā daļa pieļauj atšķirīgu nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas kārtību, ja šāda nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas kārtība ir noteikta atbalsta programmā vai *ad-hoc* atbalsta piešķiršanas nosacījumos. Tas īpaši var būt nodokļu atvieglojumu/atbrīvojumu gadījumos, kuros atbalsta piešķiršanas brīdis var atšķirties, kā arī nereti konkrētā atbalsta piešķiršanā un administrēšanā iesaistītas dažādas iestādes (atbalsta sniedzējs, nodokļu administrācija), tādējādi atbalsta programmā parasti tiek ietverti vēl papildus precīzāki nosacījumi nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanai saskaņā ar KAKL noteikto kārtību, piemēram, kad nelikumīgs komercdarbības atbalsts atgūstams saskaņā ar likumu “Par nodokļiem un nodevām” un KAKL noteikto kārtību kombināciju.

**a) Nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūstamās summas aprēķināšana nodokļu atvieglojumu/atbrīvojumu gadījumā, kad nelikumīgs komercdarbības atbalsts atgūstams saskaņā ar likumu “Par nodokļiem un nodevām” un KAKL noteikto kārtību kombināciju**

Gadījumos, kad nelikumīgs komercdarbības atbalsts piešķirts nodokļu atbrīvojumu/atvieglojumu veidā ir pieļaujama tāda nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas kārtība, kas pēc būtības ir **likumā “Par nodokļiem un nodevām” un KAKL noteikto kārtību kombinācija**, proti, nelikumīga komercdarbības atbalsta konstatēšanas gadījumā, piemērojama gan likumā “Par nodokļiem un nodevām”, gan KAKL noteiktā kārtība. Jāatzīmē, ka abas kārtības savā starpā **nepārklājas**, proti, **nelikumīgā komercdarbības atbalsta saņēmējam par vienu un to pašu piešķirto nelikumīgo komercdarbības atbalstu netiek aprēķināta gan nokavējuma nauda, gan nelikumīga komercdarbības atbalsta procenti**. Nošķirums tiek ievērots tādā veidā, ka:

- KAKL noteiktā nelikumīgā komercdarbības atbalsta un procentu aprēķināšanas kārtība tiek piemērota tikai tad, ja nelikumīgs komercdarbības atbalsts faktiski piešķirts (nodots atbalsta saņēmēja rīcībā jeb iestājies nodokļa samaksas termiņš(!)<sup>55</sup>) periodā, kas pārsniedz triju gadu periodu, skaitot atpakaļ no dienas, kad pieņemts lēmums par nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšanu.
- Ja atbalsta saņēmējam ir faktiski piešķirts nelikumīgs komercdarbības atbalsts tikai triju gadu laikā, skatoties atpakaļ no dienas, kad pieņemts lēmums par nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšanu, atgūstamā nelikumīgā komercdarbības atbalsta summas aprēķins tiks veikts atbilstoši likumā “Par nodokļiem un nodevām” noteiktajai kārtībai.

Gadījumos, kad tiek konstatēts, ka pārkāptas attiecīgajā atbalsta programmā, kas paredz nodokļu atvieglojumus vai atbrīvojumus, noteiktās prasības komercdarbības atbalsta saņemšanai, atbalsta saņēmējam ir pienākums atmaksāt atbalsta sniedzējam<sup>56</sup> visu saskaņā ar šo atbalsta programmu saņemto nelikumīgā komercdarbības atbalsta summu šādā kārtībā:

*noteiktā maksāšanas termiņa iestāšanās līdz samaksas dienai (to ieskaitot). Ja maksāšanas termiņš sakrīt ar brīvdienu (svētku dienu), tad par maksāšanas dienu uzskatāma pirmā darbdiena pēc brīvdienas (svētku dienas).”*

Papildus likuma “Par nodokļiem un nodevām” 29. panta ceturrtā daļa nosaka gadījumus, kad nokavējuma naudas aprēķināšana tiek pārtraukta un atjaunota. Būtiski ir atzīmēt, ka likuma “Par nodokļiem un nodevām” 29. panta septītā daļa nosaka, ka nokavējuma naudas aprēķināšana tiek pārtraukta, ja nokavējuma naudas summa sasniedz divas piektdaļas no nokavētā maksājuma (pamatparāda) apmēra. Balstoties uz veiktajiem provizoriskajiem aprēķiniem, tika secināts, ka likuma “Par nodokļiem un nodevām” 29. panta kārtībā aprēķinātā nokavējuma nauda gandrīz vienmēr būs lielāka, nekā aprēķinātie nelikumīga komercdarbības atbalsta procenti saskaņā ar KAKL 19. panta otrajā daļā noteikto kārtību, tādējādi nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas principi tiks ievēroti.

<sup>55</sup> Likuma “Par nodokļiem un nodevām” izpratnē

<sup>56</sup> Ja to nosaka attiecīgā atbalsta programma, nelikumīga komercdarbības atbalsta atmaksa var tikt īstenota arī citai iestādei vai budžetā, kas nav lēmuma pieņēmēja par nelikumīga komercdarbības atbalsta un procentu atgūšanas pieņēmēja budžets

1. nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēra un nokavējuma naudas summu par saņemto minētā atbalsta apmēru nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu aprēķina periodā līdz trim gadiem, skaitot atpakaļ no dienas, kad pieņemts lēmums par nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšanu, aprēķina likumā "Par nodokļiem un nodevām" noteiktajā kārtībā;

2. nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēra un nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu summu par saņemto minētā atbalsta apmēru nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu aprēķina periodā, kas pārsniedz trīs gadus, aprēķina, izmantojot šādu nelikumīgā komercdarbības atbalsta un nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu summas aprēķina formulu (aprakstīta arī augstāk IV. nodaļā):

$$A = \sum_{n=1}^{\infty} (M_n \times (1 + r_t)^{365/365} \times (1 + r_{t+1})^{365/365} \times (1 + r_{t+2})^{365/365} \times (1 + r_{t+3})^{365/365})_{kur}$$

A – nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēra un nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu summa par saņemto minētā atbalsta apmēru nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu aprēķina periodā, kas pārsniedz trīs gadus;

$M_n$  – katrs nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs *euro* valūtā, kas faktiski saņemts pirms triju gadu perioda;

$n$  – nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēra saņemšanas gadījumi;

$r_y$  – atsauces likme, izteikta procentos, kuru publicē Eiropas Komisija saskaņā ar Komisijas 2004. gada 21. aprīļa Regulas (EK) Nr. 794/2004, ar ko īsteno Padomes Regulu (ES) [2015/1589](#), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību [108.](#) panta piemērošanai, [10.](#) pantu un kura bija spēkā brīdī, kad nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs saņemts, procentiem pieskaitot 100 bāzes punktus;

$t$  – katram saņemtajam nelikumīgajam komercdarbības atbalsta apmēram piemērojamo atsauces likmi pārskata katru gadu un attiecībā uz nākamo periodu piemēro atjaunoto ( $t+1$ ) atsauces likmi attiecīgā atbalsta piešķiršanas datumā;

$d_n$  – nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu aprēķina periods, izteikts dienās, katram saņemtajam nelikumīgajam komercdarbības atbalsta apmēram.

Vienlaikus jāņem vērā, ka, saskaņā ar Komisijas regulas Nr. [794/2004](#) 11.pantu "*piemērojamā procentu likme ir likme, kas ir piemērojama dienā, kad nelikumīgais atbalsts pirmo reizi nodots saņēmēja rīcībā. [...] Procentu likmes [...] piemēro visā periodā līdz atmaksāšanas datumam. Tomēr, ja no dienas, kad nelikumīgais atbalsts pirmo reizi nodots saņēmēja rīcībā, līdz atbalsta atmaksāšanas dienai pagājis vairāk nekā viens gads, procentu likmi pārrēķina reizi gadā, par pamatu ņemot pārrēķināšanas laikā spēkā esošo likmi.*"<sup>57</sup>

Attiecīgi praksē tas nozīmētu, ka procentu (atgūšanas) likmes aprēķināšanai par pamatu tiek ņemta atsauces likme, kas atrodama Komisijas paziņojumā par pašreizējām komercdarbības atbalsta "atgūšanas" procentu likmēm un atsauces/diskonta likmēm<sup>58</sup>, pieskaitot 100 bāzes punktus. Papildus vēršam uzmanību, ka "atgūšanas" procentus aprēķina atbilstoši salikto procentu aprēķina metodei, precizējot aprēķinu līdz pat brīdim, kad atgūta visa summa.

Būtiski ir atzīmēt, ka nelikumīgs komercdarbības atbalsts ir atmaksājams kopā ar atgūšanas procentiem, kas aprēķināti par atbalsta periodu no brīža, kad atbalsts ir nodots atbalsta saņēmēja rīcībā līdz pilnīgam atbalsta atmaksāšanas brīdim (precizējot atgūstamo nelikumīga komercdarbības atbalsta kopā ar atgūšanas procentiem apmēra aprēķinu uz tā pilnīgu atmaksas brīdi). Attiecīgi nelikumīga komercdarbības atbalsta procentu aprēķināšana nevar tikt pārtraukta vai apturēta jebkādu

<sup>57</sup> Sīkāk lūdzam skatīt arī šī materiāla IV. nodaļā sniegto skaidrojumu

<sup>58</sup> Pieejams: [https://ec.europa.eu/competition-policy/state-aid/legislation/reference-discount-rates-and-recovery-interest-rates/reference-and-discount-rates\\_en](https://ec.europa.eu/competition-policy/state-aid/legislation/reference-discount-rates-and-recovery-interest-rates/reference-and-discount-rates_en) [skatīts 28.11.2021.]

notikumu dēļ, piemēram, atgūšanas akta apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas dēļ augstāk stāvošajā iestādē vai tiesā.<sup>59</sup>

## **b) Nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas piemērs nodokļu atvieglojumu/atbrīvojumu pasākumos**

### Hipotētiskas situācijas apraksts:

Ar atbalsta sniedzējietādes 2016.gada 1.janvāra lēmumu par nodokļa atvieglojumu atbalsta programmas ietvaros, kas paredz komercdarbības atbalsta piešķiršanu nodokļa atvieglojuma veidā, tika piešķirts komercdarbības atbalsts, paredzot kapitālsabiedrībai tiesības par turpmākiem 6 taksācijas gadiem nemaksāt nodokli. Atbalsta programmā ietverta nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas norma, saskaņā ar kuru nelikumīgs komercdarbības atbalsts atgūstams likuma "Par nodokļiem un nodevām" un KAKL noteiktajā kārtībā. Šīs hipotētiskās situācijas ietvaros izmantots pieņēmums, ka minētā nodokļa samaksas termiņš ir vienu reizi gadā līdz 23. aprīlim. Attiecīgi komercsabiedrība faktiski saņēmusi šādus nodokļa atbrīvojumus kā komercdarbības atbalstu:

23.04.2017. – 10 000 EUR (pirmais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs)

23.04.2018. – 15 000 EUR (otrais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs)

23.04.2019. – 20 000 EUR (trešais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs)

23.04.2020. – 10 000 EUR (ceturtais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs)

23.04.2021. – 15 000 EUR (piektais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs)

2022. gada 1. janvārī atbalsta sniedzējietāde ir konstatējusi, ka ar savu 2016.gada 1.janvāra lēmumu komercsabiedrībai tika piešķirts nelikumīgais komercdarbības atbalsts, un tāpēc 2022. gada 1. janvārī tā ir izdevusi administratīvo aktu, ar kuru pārtraukusi nelikumīgā atbalsta piešķiršanu un uzlikusi par pienākumu atmaksāt nelikumīgo komercdarbības atbalstu kopā ar nokavējuma naudu un nelikumīga komercdarbības atbalsta procentiem. Administratīvais akts noteic, ka nelikumīga komercdarbības atbalsta summa atmaksājama līdz 2022. gada 1. februārim.

Skaidrojam, ka tā kā nelikumīgs komercdarbības atbalsts ticis piešķirts vairākkārt, no kuriem pirmais (23.04.2017.) un otrais (23.04.2018.) tika piešķirts periodā, kas pārsniedz triju gadu periodu, skaitot atpakaļ no dienas, kad pieņemts lēmums/administratīvais akts par nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšanu (01.01.2022.), nelikumīga komercdarbības atbalsta atgūšanas summas aprēķināšanai ir piemērojama gan likumā "Par nodokļiem un nodevām" noteiktā kārtība (attiecībā uz 2019., 2020. un 2021.gada summām), gan nelikumīgā komercdarbības atbalsta summas aprēķina formula (attiecībā uz 2017. un 2018.gada summām).

Nemot vērā iepriekš minēto, uz 2022.gada 1.februāri atgūstamā nelikumīgā komercdarbības atbalsta summas aprēķins ir šāds:

### **1. Nelikumīga komercdarbības atbalsta apmēra un procentu aprēķināšana saskaņā ar nelikumīgā komercdarbības atbalsta summas aprēķina formulu (atbilstoši KAKL):**

- Par faktiski piešķirto nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēru 2017. gada 23. aprīlī:

Pirmais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs ( $M_1$ ) - 10 000 EUR

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2017. (t) – (-0,08%)

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2018. (t+1) – (-0,18%)

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2019. (t+2) – (-0,13%)

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2020. (t+3) – (-0,31%)

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2021. (t+4) – (-0,45%)

Atsauces likmei jāpieskaita 100 bāzes punkti.

- Par faktiski piešķirto nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēru 2018. gada 23. aprīlī:

Otrais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs ( $M_2$ ) - 15 000 EUR

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2018. (t) – (-0,18%)

<sup>59</sup> Grafiski attēlotu kārtību nelikumīga komercdarbības atbalsta summas aprēķināšanai nodokļu atvieglojuma/atbrīvojuma gadījumā lūdzam skatīt pielikumā.

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2019. (t+1) – (-0,13%)

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2020. (t+2) – (-0,31%)

Atsauces likme ( $r_y$ ) uz 23.04.2021. (t+3) – (-0,45%)

Atsauces likmei jāpieskaita 100 bāzes punkti.

*Nelikumīga komercdarbības atbalsta summas aprēķins*<sup>60</sup>:

$$A = (10000 * (1 - 0,0008 + 0,01)^{365/365} * (1 - 0,0018 + 0,01)^{365/365} * (1 - 0,0013 + 0,01)^{365/365} * (1 - 0,0031 + 0,01)^{365/365} * (1 - 0,0045 + 0,01)^{284/365}) + (15000 * (1 - 0,0018 + 0,01)^{365/365} * (1 - 0,0013 + 0,01)^{365/365} * (1 - 0,0031 + 0,01)^{365/365} * (1 - 0,0045 + 0,01)^{284/365})$$

Atgūstamais nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmērs kopā ar procentiem uz 2022.gada 1.februāri veido 10378,29+15425,52=**25803,81 EUR**

**2. Nodokļu un nokavējuma naudas aprēķināšana saskaņā ar likumā “Par nodokļiem un nodevām” noteikto kārtību:**

- Par faktiski piešķirto nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēru 2019. gada 23. aprīlī:

Trešais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs - 20 000 EUR

20000+20000\*0,0005\*1015=30150 EUR (no tās nokavējuma nauda 10 150 EUR), taču ņemot vērā to, ka nokavējuma naudas aprēķināšana tiek pārtraukta, ja nokavējuma naudas summa sasniedz divas piektdaļas no nokavētā maksājuma (pamatparāda) apmēra<sup>61</sup>), nokavējuma naudas apmērs konkrētam nelikumīga komercdarbības atbalsta apmēram nevar pārsniegt 8000 EUR, līdz ar to, nokavējuma nauda kopā ar pamatparādu ir **28 000 EUR**

- Par faktiski piešķirto nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēru 2020. gada 23. aprīlī:

Ceturtais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs - 10 000 EUR

$$10000 + 10000 * 0,0005 * 649 = 13245 \text{ EUR,}$$

ņemot vērā to, ka aprēķinātā nokavējuma nauda nesasniedz divas piektdaļas no nokavētā maksājuma (pamatparāda) apmēra) (konkrētajā piemērā 4000 EUR), nokavējuma nauda kopā ar pamatparādu (nelikumīga komercdarbības atbalsta apmēru) ir **13 245 EUR**

- Par faktiski piešķirto nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēru 2021. gada 23. aprīlī:

Piektais nelikumīgais komercdarbības atbalsta apmērs - 15 000 EUR

15000+15000\*0,0005\*284=17130 EUR, un ņemot vērā to, ka aprēķinātā nokavējuma nauda nesasniedz divas piektdaļas no nokavētā maksājuma (pamatparāda) apmēra) (konkrētajā piemērā 6000 EUR), nokavējuma nauda kopā ar pamatparādu (nelikumīga komercdarbības atbalsta apmēru) ir **17 130 EUR**

Attiecīgi aprakstītajā piemērā kopējā nelikumīgā komercdarbības atbalsta summa kopā ar nokavējuma naudu un procentiem veido 25803,81+28000+13245+17130 = **84 178,81 EUR**, no kuriem 14 178,81 EUR veido nelikumīga komercdarbības atbalsta procenti un nokavējuma nauda.

<sup>60</sup> A - nelikumīgā komercdarbības atbalsta apmēra un nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu summa par saņemto minētā atbalsta apmēru nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu aprēķina periodā, kas pārsniedz trīs gadus

<sup>61</sup> Skat. likuma “Par nodokļiem un nodevām” 29. panta septīto daļu

## VI. NOILGUMA PERIODS

Procedūras regulas 17.panta 1.punkts ietver norādi, ka uz EK tiesībām atgūt komercdarbības atbalstu attiecas desmit gadu noilguma termiņš (“noilguma periods”). Desmit gadu noilguma termiņš attiecas arī uz gadījumiem, kad valsts vai pašvaldību institūcija ir piešķirusi atbalstu, kļūdaini piemērojot kādu no regulām, kas kvalificē, kad komercdarbības atbalsts nav paziņojams EK, vai atbalsta saņēmējs ir veicis “pārkāpumu” ES tiesību izpratnē, nelikumīgā komercdarbības atbalsta atgūšanai piemērojamais piemērojamajos valsts tiesību aktos paredzētais termiņš. Attiecīgi KAKL ir noteikts noilguma termiņš saskaņā ar ES tiesību normām, proti, desmit gadi.

Noilguma periodu sāk skaitīt dienā, kad nelikumīgais komercdarbības atbalsts tiek piešķirts saņēmējam kā *ad hoc* atbalsts, vai kā individuālais atbalsts saskaņā ar atbalsta shēmu. Atbalsta shēmas gadījumā noilguma periodu neskaita no tā juridiskā pamata pieņemšanas dienas, bet no brīža, kad saskaņā ar minēto shēmu izmaksāts (piemēram, grants) vai piešķirts (piemēram, garantija) konkrētais atbalsts<sup>62</sup>. Atbalsta piešķiršanas datums ir atkarīgs no attiecīgā atbalsta veida. Daudz gadu shēmas gadījumā, kas paredz regulārus maksājumus vai regulāru citu finansiālu priekšrocību piešķiršanu, starp atbalsta shēmas juridiskā pamata (piemēram, Ministru kabineta noteikumi) pieņemšanas datumu un datumu, kurā attiecīgajam uzņēmumam faktiski tiek piešķirts šis atbalsts (piemēram, pieņemts lēmums par atbalsta piešķiršanu), var pāriet ievērojams laika periods. Šādā gadījumā, aprēķinot noilguma termiņu, atbalsts jāuzskata par piešķirtu saņēmējam tikai datumā, kurā tas ir faktiski izmaksāts minētajam saņēmējam<sup>63</sup>. Minēto principu piemēro arī atbalsta shēmām, kas paredz regulārus fiskālos pasākumus, kuriem noilguma periods attiecībā uz katru fiskālo gadu sākas dienā, piemēram, kad jāsamaksā nodoklis.

Noilguma termiņu pārtrauc kompetento iestāžu lēmumi, kas attiecas uz pārkāpumu izmeklēšanu vai iztiesāšanu un kuri konkrētajām personām darīti zināmi. Noilguma termiņš pēc katra pārtraukuma atsākas no jauna.

---

<sup>62</sup> Sk. 2011.gada 8.decembra Tiesas sprieduma C-81/10 P 80. un 82.punktu.

<sup>63</sup> Sk. 2011.gada 8.decembra Tiesas sprieduma lietā C-81/10 P 82.punktu.

## VII. PAPILDU INFORMĀCIJA

LESD 108.pants paredz plašas pilnvaras EK attiecībā uz komercdarbības atbalsta uzraudzīšanu un nodrošināšanu, lai dalībvalstu rīcība, piešķirot komercdarbības atbalstu, būtu saderīga ar ES normatīvo regulējumu. Pirmkārt, LESD 108.panta 1.punktā ietvertas EK tiesības un reizē arī pienākums pastāvīgi pārskatīt visas atbalsta piešķiršanas pasākumus, kas pastāv dalībvalstīs. Otrkārt, LESD 108.panta 2.punkts nosaka EK pilnvaras situācijā, kad šī ES institūcija ir konstatējusi to, ka komercdarbības atbalsts ir potenciāli nesaderīgs ar ES iekšējo tirgu vai arī šis atbalsts tiek izlietots nepareizi.

Taču, kā minēts Komisijas paziņojumā par nelikumīga un nesaderīga komercdarbības atbalsta atgūšanu (2019/C 247/01), no ES Tiesu judikatūras izriet, ka atsevišķos gadījumos EK var piekrist *de minimis* noteikuma piemērošanai ar atpakaļejošu spēku. Proti, tas iespējams, ja kumulatīvi izpildās šādi nosacījumi:

– visam nelikumīgā atbalsta apjomam jābūt mazākam par *de minimis* maksimālo robežu<sup>64</sup>; šajā kontekstā nedrīkst izmantot vidējo summu uz vienu saņēmēju, jo tādējādi nevar garantēt, ka kopsumma nevienam uzņēmumam nepārsniedza minēto maksimālo robežu<sup>65</sup>; un

– retrospektīvi pārbaudot *de minimis* atbalsta summu, kas piešķirta jebkuru triju finanšu gadu laikā, dalībvalstij ir jāizvērtē katrs trīsgadu periods, kurā ietverts datums, kad tika piešķirts atbalsts, kuram it kā nebūtu jāpiemēro atgūšana<sup>66</sup>; un

– jābūt izpildītiem visiem attiecīgajiem piemērojamajā regulā minētajiem nosacījumiem<sup>67</sup> (piemērojot retrospektīvi).

Nemot vērā iepriekš minēto, ir secināms, ka, ja valsts (pašvaldību) iestāde ir konstatējusi, ka atbalsts, kuru tā jau ir piešķirusi, ir kvalificējams kā komercdarbības atbalsts, bet atbilst kādai no *de minimis* atbalsta regulām, valsts (pašvaldību) iestāde var izvērtēt arī iespēju šādam atbalstam piemērot kādu no *de minimis* atbalsta regulām retrospektīvi, taču vienlaikus jāņem vērā IV sadaļas c) apakšpunktā noteiktais.

**NB! Jāņem vērā, ka tas nav iespējams gadījumos, kad EK ir lēmusi par nesaderīga komercdarbības atbalsta atgūšanu (ja vien pats EK lēmums neparedz šādu risinājumu)!**

Skaidrojām, ka saskaņā ar ES Tiesu praksi<sup>68</sup>, gadījumā, ja *de minimis* atbalsta saņēmējs nolemj pilnīgi vai daļēji atteikties no jau iepriekš saņemtā *de minimis* atbalsta, kas ir saņemts likumīgi, nodrošinot atbilstību *de minimis* regulas nosacījumiem, saņēmējam ir jāatmaksā tikai *de minimis* atbalsta summa, kas jau ir saņemta, t.i., bez atgūšanas procentiem.

<sup>64</sup> Sk. 2011.gada 20.septembra Vispārējās tiesas spriedumu T-394/08, T-408/08, T-453/08 un T-454/08 310.–312.punktu.

<sup>65</sup> Sk. 2017.gada 13.septembra Tiesas sprieduma C-591/14 46.punktu.

<sup>66</sup> Piemēram, ja atbalsta piešķirējs 2019.gadā apgalvo, ka 2015.gada 31.decembrī piešķirto priekšrocību var retrospektīvi uzskatīt par *de minimis* atbalstu, tam ir jāpierāda, ka, arī iekļaujot šo jauno *de minimis* atbalstu, attiecīgā maksimālā robeža nav pārsniegta nevienā no šādiem trīsgadu periodiem — 2013.–2015., 2014.–2016. un 2015.–2017.gadā. No tā izriet, ka Komisija var atļaut retrospektīvi pieskaitīt minēto iespējamo atbalstu *de minimis* atbalstam tikai ar nosacījumu, ka ne reizi nav pārsniegta attiecīgā *de minimis* maksimālā robeža.

<sup>67</sup> Kā ir noteikts arī Komisijas 2013. gada 18. decembra Regulā (ES) Nr. 1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam, OV L 352, 24.12.2013., 1. lpp.

<sup>68</sup> Sk. 2020.gada 28.oktobra tiesas spriedumu lietā C 608/19.

## VIII. PIELIKUMS

*Grafiski attēlota kārtība nelikumīga komercdarbības atbalsta summas aprēķināšanai nodokļu atvieglojuma/atbrīvojuma gadījumā*

### Nelikumīga VA un procentu(%)/nokavējuma naudas atgūšanas piemērs

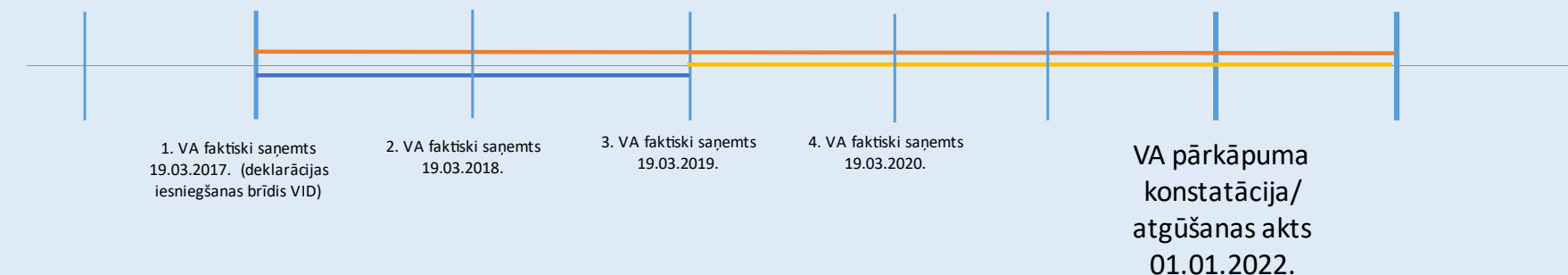
\*VA piešķiršanas brīdis – atbalsta sniedzēja lēmuma pieņemšanas brīdis

VA piešķiršanas brīdis\* (max 10 g.)

NN likumā noteiktā 3g. perioda sākums

5. VA faktiski saņemts 19.03.2021.

VA un %\* atgūšanas brīdis 30.01.2022.



- Nokavējuma naudas aprēķina periods atbilstoši likumam «Par nodokļiem un nodevām» par summām, kas piešķirtas šajā (3 gadi) periodā (ietilpst faktiski saņemtā nelikumīgā VA periodā)
- Faktiski saņemtā nelikumīgā VA periods, par kura summām tiek aprēķināti % atbilstoši nelikumīga VA metodikai
- Nelikumības procentu aprēķina periods atbilstoši nelikumīga VA metodikai. % aprēķina par faktiski saņemto VA par periodu, kas atzīmēts ar (— proti, līdz NN likumā noteiktajam 3 gadu perioda sākumam)

*Lietotie apzīmējumi:*

*VA – komercdarbības atbalsts*

*VID – Valsts ieņēmumu dienests*

*VA metodika – šajā dokumentā minētā nelikumīgā komercdarbības atbalsta un nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu summas aprēķina formula*

*NN likums – likums “Par nodokļiem un nodevām”*

Augstāk redzamais grafiskais attēlojums balstīts uz hipotētisku pieņēmumu, ka nelikumīgs komercdarbības atbalsts ir konstatēts un par tā atgūšanu ir izdots attiecīgs tiesību akts 2022. gada 1. janvārī. Kā redzams no grafiskā piemēra, par nelikumīga komercdarbības atbalsta apmēriem, kas faktiski saņemti attiecīgi 2019., 2020. un 2021. gada 19. martā, tiek aprēķināta nokavējuma nauda saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 29. pantu, savukārt par nelikumīga komercdarbības atbalsta apmēriem, kas faktiski saņemti attiecīgi 2017. un 2018. gada 19. martā, tiek aprēķināti nelikumības procenti saskaņā ar nelikumīgā komercdarbības atbalsta un nelikumīgā komercdarbības atbalsta procentu summas aprēķina formulu.

***NB! Deklarācijas iesniegšanas brīdis VID ir tikai viens no veidiem, faktiskā komercdarbības atbalsta piešķiršanas brīžiem un atkarībā no atbalsta pasākuma specifikas tas var būt arī cits brīdis, kad atbalsta saņēmējs faktiski gūst savā rīcībā faktisku labumu no saņemtā atbalsta.***